

Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Vedrørende sags.nr.: 17/02779
Den 27. marts 2017

Høring over udkast til bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser og udkast til gymnasiale læreplaner

Ministeriet har med brev af 28. februar 2017 sendt ovennævnte udkast til bekendtgørelse og udkast til de gymnasiale læreplaner i høring hos Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier-Lederne og Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier-Bestyrelserne (DEG).

Høringsfrist: mandag d. 27. marts 2017, kl. 12.00

Sendes den 27. marts 2017, e-mail: GTK@stukuvvm.dk

Indledende bemærkninger

DEG er generelt positive over for den nye bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser og de tilhørende læreplaner. Foreningen er positive over for, at skolerne har fået stor frihed til at planlægge og gennemføre de gymnasiale uddannelser under hensyntagen til lokale forhold og den enkelte skoles særlige profil.

DEG finder dog, at udkast til bekendtgørelse er formuleret med stor vægt på brug af juridiske termer, herunder med utallige paragrafhenviisninger, også til loven. Det gør bekendtgørelse svært tilgængelig med risiko for, at regler bliver fejlfortolket eller overset. DEG vil derfor opfordre til, at ministeriet snarest muligt udarbejder en brugervenlig vejledning, der sammenfatter lovens bestemmelser med reglerne i bekendtgørelsen.

Konkrete bemærkninger til bekendtgørelsen

Kapitel 1:

Fordeling af undervisningstid og fordybelsestid mellem enkelte fag.

§ 1

DEG ønsker, at bilag 1 opdateres med alle obligatoriske fag i relation til §1. Således at sprogfag og Biologi C ligeledes indgår i skemaet over undervisningstid og fordybelsestid på henholdsvis uddannelsen til merkantil studentereksamen og uddannelsen til teknisk studentereksamen.

Grundforløb

DEG ønsker § 3 stk. 1 formuleret således: "Institutionen tilrettelægger undervisningen i grundforløbet, så eleverne opnår afklaring af deres faglige interesser og forudsætninger med henblik på deres valg af studieretning og uddannelse". Vi finder det vigtigt, at eleverne i grundforløbet også får baggrund for at overveje deres valg af gymnasial uddannelse, og overveje om en erhvervsuddannelse typisk med et euforløb havde været et bedre valg.

Manglende mulighed for at skifte til EUX efter endt grundforløb

I forlængelse af ovennævnte ønske, mener DEG, at det er uklart, hvordan et skift fra en gymnasial uddannelse til EUX efter grundforløbet kan sikres. Udfordringen ligger i, at det bliver vanskeligt for eleverne at opnå de nødvendige 3 fag på C-niveau inden start på 2. semester på EUX. DEG mener derfor, at der bør udarbejdes overgangskurser, der kan kvalificere eleverne til grundforløb 2 efter endt gymnasialt grundforløb, så der sker et direkte skift.

Særligt om Valgfag

§ 13

Læreplanen i international økonomi A refererer i kernestoffet til, at eleverne skal opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber bl.a. indenfor komparative, kvalitative og kvantitative metoder, herunder matematisk analyse.

DEG mener derfor, at elever med studieretningen sprog kan få problemer med faget. DEG skal derfor opfordre til, at behovet for matematikundervisningen for de pågældende elever overvejes.

Tværgående regler for undervisning

§ 15

DEG finder § 15 væsentligt indskrænkende i forhold til de eksisterende muligheder for at gennemføre undervisningen på fremmedsprog i en af de gymnasiale uddannelser og unødigt restriktiv.

Indskrænkningen synes desuden at være i modstrid med intentioner og målsætninger i fagplanerne. En af de kompetencer, som gymnasierne skal arbejde med, er globale kompetencer, hvilket er blevet indarbejdet i læreplanerne, hvori brugen af engelske undervisningsmaterialer, tekster osv. præciseres, samt hvor vigtigheden af global kompetence og karrierekompetence fremhæves.

Samtidig er der på mange videregående uddannelser behov for, at de studerende er vant til at bruge fremmedsprog i undervisningen, ligesom det i stigende grad forventes på arbejdsmarkedet. Det konkluderes bl.a. i rapport udarbejdet af Rambøll for Undervisningsministeriet i 2014 ("Kortlægning af behovet for internationalt orienteret gymnasial uddannelse"), hvor udbydere og efterspørgere vurderer, at efterspørgslen efter internationalt orienterede tilbud vil stige i Danmark i de kommende ti år. Det er derfor væsentligt at åbne mulighed for, at unge allerede på gymnasiet kan blive undervist på andre undervisningssprog end dansk.

Indskrænkningen i § 15 er endvidere i modstrid med en af Rambølls konklusioner om, at: "*De internationale tilbud, der udbydes inden for rammerne af den danske lovgivning, efterspørges, fordi der i modsætning til IB-uddannelsen er mulighed for at sikre, at tilbuddene lever op til danske kvalitetsstandarder og en dansk pædagogisk tradition. Flere interessenter og aftagere savner dog klarere nationale kvalitetsstandarder for de internationale tilbud, der er forankret i den danske gymnasielovgivning. De peger på, at Undervisningsministeriet bør sikre, at en sådan standard udvikles, så der skabes en dansk ramme og*

standard for at udvikle internationale gymnasietilbud i Danmark, der kan skabe et reelt alternativ til IB-uddannelsen”.

Ved at begrænse udbuddet til én studieretningsklasse forringes muligheden for at opbygge et fagligt og fremmedsproget miljø, ligesom det vil være vanskeligt at rekruttere tilstrækkeligt kvalificerede lærerkræfter.

DEG foreslår derfor, at begrænsningen til kun én studieretningsklasse ophæves, så muligheden for dispensation i stedet begrænses til én studieretning, men med flere klasser inden for denne studieretning, hvis der er efterspørgsel efter det.

Derudover anbefaler DEG også, at der tages hensyn til forskelle i skolestørrelser med flere adresser i et stor geografisk område, således at skoler med mange adresser har mulighed for at udbyde én studieretning på fremmedsprog på flere forskellige adresser.

Endeligt finder DEG, at der i uddannelsen til merkantil studentereksamen er et særligt behov for at kunne tilbyde undervisning gennemført på fremmedsprog. Baggrunden er, at skoler, der gennemføre denne uddannelse, efter loven ikke har mulighed for at søge godkendelse til udbud af IB.

§ 16

DEG finder, at betydningen af denne regel bør fremgå mere tydeligt af teksten. Rækkevidden af bestemmelsen er uklar.

Intern evaluering af eleverne

§19

DEG finder denne paragraf unødigt omfattende. Den strategi, som skolerne skal fastlægge efter stk. 1, er stort set beskrevet i stk. 3. DEG finder derfor, at § 19 bør reformuleres med færre konkrete bestemmelser om, hvorledes den interne evaluering gennemføres.

Samlæsning af klasser og hold internt i uddannelserne og mellem uddannelserne

§ 29

DEG støtter det særlige fokus på matematik, som med udgangspunkt i matematikkommissionens anbefalinger er indeholdt i reformen af de gymnasiale uddannelser. Det er et generelt ønske på skolerne, at eleverne kan tilegne sig matematikkompetencer på så højt niveau som muligt. DEG finder det derfor uhensigtsmæssigt, at matematik er undtaget fra alle samlæsningsmuligheder. Det vil, som det fremgår nedenfor, have den konsekvens, at færre elever får matematik på niveau A, og at der bliver oprettet færre forskellige studieretningsklasser.

At matematik A ikke må samlæses to beslægtede studieretninger imellem, fx matematik A – virksomhedsøkonomi A og matematik A – international økonomi A i uddannelsen til merkantil studentereksamen, vil betyde, at særligt mindre skoler ofte kun vil kunne oprette en enkelt studieretning med matematik A. Tilsvarende gælder i uddannelsen til teknisk studentereksamen, hvor begrænsningen i mulighederne for samlæsning især vil betyde, at den enkelte skole vil begrænse sit udbud af naturvidenskabelige studieretninger. Det gælder også i de teknologiske og de kommunikationstekniske studieretninger, hvor man gerne vil have, at eleverne vælger matematik A. Høje matematikkompetencer er bl.a. stærkt efterspurgt og i øvrigt adgangskrav på de fleste teknisk videnskabelige uddannelser. Manglende muligheder for samlæsning er ganske enkelt uheldigt.

De manglende muligheder for samlæsning mellem studieretninger vil ofte indebære, at holdene bliver for små og dermed for dyre at gennemføre.

Samme udfordring findes, når matematik A udbydes som valgfag. Hvis antallet af tilmeldte elever til valgholdet er under 10, vil holdet af økonomiske årsager ofte ikke blive oprettet. Da der ikke er alternativer i form af samlæsning med en studieretningsklasse, bliver resultatet, at de pågældende elever kan blive nødsaget til efterfølgende at tage A-niveauet på GSK, hvilket DEG mener er en stor begrænsning for den enkelte elev.

De manglende samlæsningsmuligheder mellem forskellige studieretninger, hvor matematik på B-niveau indgår giver også problemer.

Et lille eksempel til illustration. På uddannelsen til merkantil studentereksamen kan der tænkes, at studieretningerne afsætning A/virksomhedsøkonomi A samlæses i samme stamklasse med afsætning/international økonomi A. Alle ens fag må samlæses, dog således at der på 3. år oprettes et særskilt hold i henholdsvis virksomhedsøkonomi A og international økonomi A (der i øvrigt samtidigt vil kunne fungere som valghold for andre studieretninger). I den samlæste klasse skal der oprettes to særskilte matematik B-klasser på 1. og 2. år.

Det betyder, at der skal oprettes mange små matematik B-hold. Faktisk et ekstra hold hver gang, der er en samlæst klasse. Omkostningen til at køre et ekstra matematikhold (der af bekendtgørelsen for uddannelsen til teknisk studentereksamen udgør 285 timers undervisningstid og i uddannelsen til merkantil studentereksamen nævner bekendtgørelsen ikke antal timers undervisningstid), vil andrage omkring ¼ mio. kr. over to år. Det vil især ramme mindre udbudssteder langt fra universitetsbyerne. Det er typisk disse steder, hvor der relativt er flest samlæste studieretninger samtidig med, at det er her, hvor det er vanskeligst at rekruttere kvalificerede matematiklærere. Også større skoler rammes hårdt af dette forhold. Ud over den økonomiske konsekvens er det selv på store steder ønskeligt at oprette blandede studieretningsklasser, for at kunne imødekomme så mange elevers ønsker som muligt om valg af studieretning. Den eneste måde skolerne kan kompensere for bekendtgørelsens krav om ekstra matematikhold, er ved at begrænse udbud af studieretninger.

DEG vil derfor opfordre til, at § 29 ændres, så samlæsning af matematik på tværs af beslægtede studieretninger muliggøres, men ikke på tværs af niveauer. Herved kan politikernes ønske og matematikkommissionens anbefaling af særstatus til matematik imødekommes.

Kapitel 10:

Institutionens kvalitetssystem og målinger af elevernes trivsel

§59 stk. 2.

Reglen om at den enkelte skole skal anvende samme kvalitetssystem for alle sine gymnasiale uddannelser og enkeltfag besværliggør, at en skole for en given uddannelse kan benchmarke med andre skoler med samme uddannelse. Reglen bør give bedre mulighed for benchmarking på tværs af skolerne.

§63

DEG forslår, at der tages højde for allerede eksisterende spørgerammer på erhvervsskolerne, således at der udvælges en række tilpassede obligatoriske spørgsmål fra centralt hold, som skolerne kan lægge ind i deres spørgeramme.

Bonus A i uddannelsen til teknisk studentereksamen

DEG har under drøftelser med ministeriet forstået, at der er planer om at ændre bonus A-ordningen, således at antallet af elever, der tildeles bonus A fordeles mere ligeligt mellem de treårige gymnasiale uddannelser. Det er i denne sammenhæng blevet fremhævet, at der er for mange elever på uddannelsen til teknisk studentereksamen, der opnår bonus A bl.a. fordi, der her kun kræves, at eleven har tre fag på A-niveau.

DEG mener, at der er en række gode grunde til, at mange elever på uddannelsen til teknisk studentereksamen får bonus A, og at den eksisterende ordning derfor bør bibeholdes.

De krav, der stilles til et A-niveau, er ikke entydige. Fx omfatter historie A 190 timer medens det obligatoriske teknologi B i uddannelsen til teknisk studentereksamen, som har omfattende skriftlighed, omfatter 290 timer. Sammenligningen i antallet af krævede fag på A-niveau giver således ikke meget mening

Et andet forhold, der understøtter rimeligheden i, at mange elever på uddannelsen til teknisk studentereksamen opnår bonus A, er, at niveauekravene i de obligatoriske fag i uddannelsen er strammere end i de øvrige 3-årige gymnasiale uddannelser. Der er flere krav om B-niveaufag end i de øvrige uddannelser. Samtidig er uddannelsen mere krævende med et væsentligt større undervisningstimal og større antal fordybelsestimer, end de øvrige uddannelser.

På denne måde lever den eksisterende bonus A-ordning op til sit oprindelige udgangspunkt om "noget for noget" dvs. at en elev får udbytte af en særlig indsats.

Bemærkninger til de gymnasiale læreplaner

Generelt

Punkt 2.4 – Omfang.

I læreplanerne indgår: ”Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til XXX sider”. DEG mener, at denne formulering ikke er operationel eller i værste fald begrænser brug af moderne undervisningsformer til fordel for de skriftlige genrer.

I relation til udvikling af undervisningsmaterialer bl.a. indenfor flipped classroom, læringsstile, cooperative learning og virtuel undervisning, mener DEG, at det er problematisk, at lærerplanerne udelukkende anviser sidetal som målbart parameter. Fx bærer litteratur, prosa og skriftlige online-medier stadig en væsentlig del af danskfaget, men en tiltagende del af faget består (og den aktuelle og fremtidige læringskultur i gymnasieskolen) af medier og tekster, der ikke kan opgøres i sidetal herunder fx læringsvideoer, podcast og virtuelt læringsmateriale.

Behov for særskilte eux-læreplaner

DEG er opmærksom på, at en del af læreplanerne også har virkning for eux. DEG vil henstille til, at der fremover bliver udarbejdet særskilte eux-læreplaner, som knytter an til, at eux er en del af en erhvervsuddannelse.

Valgfag

Innovation

I faget innovation er det uhensigtsmæssigt, at forretningsplanen ikke længere er en del af undervisningen. Produktinnovation er netop defineret som processen fra invention og frem til det første salg. Mange af de grundlæggende modeller i faget bygger på denne proces, og de vil i så fald blive mere eller mindre amputeret. Uanset hvilken af de 3-årige gymnasiale uddannelser, faget skal bruges på, så er det vigtigt at få en forståelse for forretningsplan og økonomi i innovation.

Kinesisk A

Eksamensformen i valgfaget kinesisk A harmonerer dårligt med bedømmelseskriterierne. Når 1/3 af eksaminationen skal foregå på dansk, er der stor risiko for, at elevernes iver og engagement i at tilegne sig sproget nedprioriteres. Kinesisk skal behandles som de øvrige begyndersprog på A, hvor den fulde eksamen også er på det pågældende sprog.

Uddannelsen til merkantil studentereksamen

Fagsammenfald mellem Erhvervs-case og SOP i uddannelsen til merkantil studentereksamen giver pres på økonomi-lærergruppe i eksamensperioden.

Det skærpede fagkrav til SOP, hvor mindst ét af fagene skal være et studieretningsfag, giver anledning til bekymring ift. den praktiske afvikling af den mundtlige prøve i SOP.

En stor del af opgaverne i uddannelsen til merkantil studentereksamen vil grundet den forholdsvis smalle studieretningsfagrække i uddannelsen enten have afsætning A (AFSA), virksomhedsøkonomi A (VØA) eller international økonomi A (IØA) som det ene fag, og dermed skal der til de mundtlige eksaminer være enten en eksaminator eller en censor med disse fag.

DEG's vurdering er, at de fleste skoler af strukturelle årsager vil placere SOP i 6. semester, og dermed skal

den mundtlige prøve afvikles i maj-juni. Det vil give et uforholdsmæssigt stort pres på denne gruppe af lærere, som også er eksaminatorer/censorer i erhvervs-case, og derudover kan være involveret i mundtlige eksaminer i AFSB, AFSA, VØB og VØA.

DEG kan være bekymret for, om det er muligt for skolerne at planlægge disse læreres eksamensperioder, og dermed have censorer nok til at dække prøverne. DEG foreslår derfor, at kravet om ét studieretningsfag i studieområdeprojektet udgår.

Prøveformer i fagene

I Følgegruppen til diverse rammeforsøg har det været drøftet, hvordan den enkelte elev ideelt set kan opleve en række forskellige prøveformer. Dette kan Xpres muligvis ikke håndtere, men det skal foreslås, at man ved gennemgang af prøveformerne samler særlige prøveformer i "fagfamilier", således at der er en vis sandsynlighed for, at den enkelte elev ved prøvetrækket oplever forskellige prøveformer.

Samtidig ser DEG gerne, at man tester de innovative kompetencer, og at man understøtter portfolio, således at den formative evaluering fremmes i de daglige faglige forløb.

Prøven i Almen Sprogforståelse (AP)

Prøven i AP omfatter forskellige elementer, der i et vist omfang kan udprøves skriftligt, og andre elementer der i højere grad peger på en mundtlig prøve. Da det er op til skolerne at løse denne opgave inden for rammerne af bekendtgørelsen, kan man forvente stor variation og dermed forskel mellem skolerne og den nationale standard. DEG skal derfor foreslå, at ministeriet udarbejder retningslinjer for prøvens indhold og niveau.

Erhvervsjura C og B

Under 4.2 PRØVEFORMER

I erhvervsjura B (s. 23) anføres det at "Før prøven sender skolen prøvematerialet bestående af opgaver med bilag, og et eksemplar af synopsene til censor"

I erhvervsjura C (s. 26) er intet anført om, at censor skal have tilsendt opgaverne. DEG ønsker, at censor også her får tilsendt prøvematerialet.

Eksamensform i virksomhedsøkonomi på hhx

Eksamensformen og faglige mål er styrende og retningsgivende for den undervisning, der udfoldes i praksis. I bekendtgørelsen nævnes det, at "i virksomhedsøkonomi arbejdes med aktuelle og virkelighedsnære problemstillinger", hvilket eksamen bør afspejle. Det er endvidere hensigtsmæssigt med en eksamensform, der i videst mulig udstrækning gør det muligt for eleverne at udfolde sig indenfor de kompetencetænkte mål¹, som de evalueres på.

DEG foreslår, at der alternativt kan indarbejdes en eksamensform som kendt fra erhvervs-case i læreplanen, hvor eleverne arbejder selvstændigt og i dybden med en case, hvorefter gruppen skal til en mundtlig eksamen. Denne eksamensform har den fordel, at såvel faglige kompetencemål som innovative kompetencer og studiekompetence stimuleres og udfordres. Dermed kunne faget i højere grad være med til at løfte gymnasierreformens hensigt med at løfte sidstnævnte kompetencer.

¹ Læreplanens pkt. 2.1.

Informatik B

DEG finder behov for at præcisere, hvordan eksamensprojektet indgår sammen med den trukne opgave under prøveformen pkt. 4.2.

Skriftlighed i fagene

DEG ønsker, at læreplanerne i flere fag har skriftlige projekter som grundlag for mundtlige prøver på samme måde som international økonomi. Særligt uddannelsen til merkantil studentereksamens øvrige økonomifag kan styrkes ved et større fokus på skriftlig produktion.

Indførelse af det skriveeksperter kalder "lange formater" vil endvidere styrke elevens studiekompetence, fordi det giver mulighed for fordybelse og egentlig vidensproduktion².

Uddannelsen til teknisk studentereksamen

Dannelsesbegreb

DEG gør opmærksom på, at dannelsesbegrebet mangler i matematik og teknikfag.

Globalisering

I uddannelsen til teknisk studentereksamen mangler globalisering som begreb i flere af læreplanerne. I matematik og teknikfag indgår globalisering slet ikke, og i flere fag, som fx biologi, bioteknologi og kemi, indgår det kun i forbindelse med supplerende stof. Det er en væsentlig mangel ved læreplanerne på htx, at der er så lidt fokus på de globale perspektiver.

Informatik C

DEG gør opmærksom på, at der i uddannelsen til teknisk studentereksamen mangler læreplaner for Informatik C i "HTX-læreplaner".

Kommunikation IT

I kernestoffet omkring "Design og visuel kommunikation" finder DEG, at det ikke er nok at benævne formsprog, når billeder og levende billeder er koblet sammen. Der savnes, at der også er fokus på de filmiske virkemidler som panorering, tiltning osv.

Eksamensformerne i visse fag vækker bekymring

24 timers eksamen er afskaffet både i bioteknologi og i biologi B. De 24 timer giver eleverne en meget bedre mulighed for at dykke ned i en biologisk problemstilling og vise, at de forstår at analysere og diskutere den. Når der kun er 30 min til et ukendt bilag, bliver det meget mere overfladisk, og eksamen tester mere papegøjelæring end den dybere forståelse.

DEG foreslår genindførelse af 24 timers eksamen i bioteknologi og i biologi B.

Ny eksamensform gør sig også gældende i tysk. DEG finder det ærgerligt, at 24 timers-eksamensformen i tysk nu ændres til fordel for en klassisk eksamensform med 60 minutters forberedelse. Det er skolernes

² "Det må (...) ses som et afgørende kvalitetskriterium for moderne gymnasieundervisning, at den ikke bare skaber rammer for reproduktion og dokumentation af viden, men også for produktion af viden. Det betyder, at læring i høj grad skal forbindes med operative, produktive processer, og produktive processer som fx skrivning skal tænkes og iværksættes som læreprocesser og ikke bare som dokumentation af indlært viden." jf Ellen Krogh, SDU, Odense.

klare overbevisning, at den nuværende eksamensform løfter såvel de fagligt svage som stærke elever. DEG er bange for, hvad denne tilbagevenden til en klassisk eksamensform kommer til at betyde for elevernes oplevelse af eksamen – og dermed også af faget.

Fysik A

DEG mener, der ses en helt uforståelig forskel på eksamensafholdelse i fysik A i uddannelsen til teknisk studentereksamen og uddannelsen til almen studentereksamen.

I uddannelsen til almen studentereksamen er den første del af prøven eksperimentel, hvor eksaminanderne arbejder i laboratoriet i **ca. 120 minutter** i grupper på normalt to og højst tre eksaminander. I uddannelsen til teknisk studentereksamen er den første del af prøven ligeledes eksperimentel, hvor eksaminanderne arbejder i laboratoriet i **ca. 90 minutter** i grupper på normalt to og højst tre eksaminander. Anden del af prøven i uddannelsen til almen studentereksamen er individuel og mundtlig, hvor eksaminationstiden er **ca. 24 minutter. Der gives ca. 24 minutters forberedelsestid.** I uddannelsen til teknisk studentereksamen er eksaminationstiden **ca. 30 minutter. Der gives ca. 30 minutters forberedelsestid.**

Ifølge DEG bør de to læreplaner koordineres, så forskellen i eksamensafholdelsen udlignes mellem de to uddannelser.

Under prøveformer for fysik-faget er der brug for en præcisering af, hvornår eleverne trækker deres fysikopgave.

Naturvidenskabelig grundforløb

Af aftaleteksten fremgår, at de 45 timer hentes fra timerne, der er afsat til naturvidenskabelige fag og matematik. Det fremgår ikke af bekendtgørelsen, at matematik skal bidrage med timer til naturvidenskabelige grundforløb. Der bør skabes klarhed om timerne til naturvidenskabelig grundforløb.

Matematik

I læreplanen står der så lidt om indhold i forhold til dataanalyse, at det svarer til dét, eleverne allerede har lært i folkeskolen. Man har også undtaget dataanalyse fra projekterne. DEG mener derfor, at man skal fjerne emnet, da det kun vil være repetition.

Da man har valgt at fjerne opstilling af differentiaalligninger fra en praktisk problemstilling, mener DEG også her, at niveauet, som eleverne får med, bliver for lavt og uanvendeligt. Derfor mener DEG, at man bør fjerne emnet helt.

Til gengæld mener DEG, at vektorfunktioner bør indgå i læreplanen, da det er en vigtig del af undervisning i bl.a. teknikfag.

Da DEG også har en række medlemmer, der gennemfører uddannelsen til almen studentereksamen, har vi også et synspunkt i forhold til det konkrete indhold i matematiklæreplanen for denne uddannelse. Vi mener ikke, at det er tidssvarende at forudsætte, at der skal være en hensigtsmæssig vekslen mellem brug af matematiske værktøjsprogrammer og brug af "papir og blyant".

Med venlig hilsen

Lars Kunov

Direktør